

TUNUS PAZAR BİLGİLERİ

**T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü**

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	14
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	18
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER	25
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	30

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

İthalat Rejimi

Tunus'un dış ticaret işlemleri ithalatı ve ihracatı serbest ürünler, serbest rejimin dışında kalan ürünler ve dış ticareti izne tabii ürünlere göre değişiklik göstermektedir.

İthalatı ve ihracatı serbest ürünler için;

- İthalat, yetkili bir aracı banka ile proforma fatura bazında gerçekleştirilir.
- İhracat; 200 Tunus dinarı üzeri ödemeli kesin satış amaçlı ihracat olmak koşuluyla, onaylı bir aracı bankaya ibraz edilmesi gereken bir nihai fatura kapsamında gerçekleştirilir.

Dış ticaret düzenlemeleri açısından herhangi bir formalite gerektirmeyen ithalat ve ihracat işlemleri ile ilgili bilgilere (<http://www.commerce.gov.tn/Fr/image.php?id=89>) internet sitesinden ulaşılabilmektedir.

İthalatı ve ihracatı serbest rejimin dışında kalan ürünler için;

- Tunus Ticaret ve El Sanatları Bakanlığı tarafından verilen ithalat/ihracat izni kapsamında yapılır.
- İthalat/ihracat talepleri, Ticaret ve El Sanatları Bakanlığı'na ileten onaylı bir aracı kurum ile T.T.N (*Tunisie Trade Net*) ağı üzerinden elektronik olarak yapılır.
- İlgili teknik dairenin incelemesi ve görüşünden sonra Ticaret ve El Sanatları Bakanlığı kararını bildirir ve başvurunun yetkili aracı deposuna elektronik ortamda iletilir. Yetkili aracı, talebi üzerine yapılan işlemi ithalatçı/ihracatçıya bildirir.

Ön izne tabii dış ticaret işlemleri;

- Ödemesiz ithalat (*Dış ticaret operasyonlarını yürütme yöntemlerine ilişkin maddeleri 1994 yılı 1743 sayılı Kararnameyi ile değişen 1997 yılı 1943 sayılı Kararnamenin 36,38 ve 39. maddeleri*),
- Serbest dış ticaret rejimi dışında kalan ürünler özellikle güvenlik, kamu düzeni, hijyen, fauna, flora, sağlık ve ahlak ile ilgili ürünler (*7 Mart 1994 tarih 41 Sayılı Dış Ticaret Kanunu 3. Madde, 1997 tarih 1934 sayılı kararnamenin 24. maddesi, Dış ticaret serbestisi rejiminden hariç tutulan ürünlerin listesi ve değişiklikleri içeren metin ve 24 Ağustos 1994 tarih 1742 sayılı kararnamenin 1. maddesi*),
- Kullanılmış veya yenilenmiş ürünler (*1743 sayılı kararnameyi değiştiren 1934 sayılı kararnamenin 80. maddesi*),
- Sübvansiyon rejimi kapsamında yürütülen işlemler / genellikle mali düzenleme gerektirmeyen ve detaylı proje şeklinde Ticaret ve Zanaat Bakanlığı'ndan ön izne tabi, ithalat izni ve ihracat iznine tabi işlemler (*1934 sayılı kararnamenin 36. ve 37. maddeleri*),
- Özel tarifeler ve kotalar çerçevesinde gümrük vergilerinde indirimden yararlanan ürünler (*10 Haziran 1996 tarih 1119 sayılı kararnamenin 1. maddesi*),

- İkili anlaşmalar ve sözleşmeler çerçevesinde ithalat gümrük vergilerinden tamamen veya kısmen muafiyetten yararlanan ürünler (1743 sayılı kararnameyi değiştiren 1934 sayılı kararnamenin 78. maddesi),
- Yabancı ülkelerle mali uzlaşma durumunda depolama veya geçici ithalat rejimlerine tabi ürünler, bu ürünlerin ortak hukuk kapsamında izne tabi olması durumunda ithal edilen ürünlerin değeri (1743 sayılı kararnameyi değiştiren 1934 sayılı kararnamenin 40. maddesi),
- Olağan kanun kapsamında izne tabi olmaları halinde özel rejimler kapsamında tüketime sunulan ithal ürünler (1743 sayılı kararnameyi değiştiren 1934 sayılı kararnamenin 41. maddesi),
- Dış ticaret serbestisi rejimi dışında kalan ürünler için iç piyasada tüketime ayrılan %30'luk pay çerçevesinde tüketime sunulanlar hariç tamamen ihracatçı firmaların satışı (3 Şubat 1997 tarih ve 308 sayılı kararnameyi tamamlayan 24 Nisan 2000 tarihli 867 sayılı kararname, tamamen ihracat yapan şirketlerin yerel pazarda satışına ilişkin koşulları belirleyen kararname ve 31 Aralık 2004 tarih ve 90 sayılı Kanunun 2005 tarihli Maliye Kanununa İlişkin 31. maddesi),
- Döviz transferi gerçekleşmeden yapılan ithalat işlemleri,
- Bazı tehlikeli kimyasalların ithalatı (16 Ağustos 2005 tarih ve 65 sayılı Tunus Cumhuriyeti Resmi Gazetesinde yayınlanan 16 Ağustos 2005 tarihli tehlikeli kimyasal ürünlerin yönetimine ilişkin hükümlere ilişkin duyuru).

Tunus'ta yürürlüğe giren hukuki metinler kapsamındaki mevzuat, Tunus'un resmi dili Arapça olarak Resmi Gazete'de (*Journal Officiel de la République Tunisienne- JORT*) yayımlanmakta, bir süre sonra Fransızca tercümesi de yayımlanmaktadır. Resmi Gazete'ye ve internet üzerinde mevzuat bilgilerine aşağıdaki internet siteleri aracılığıyla ulaşmak mümkün bulunmaktadır:

<http://www.iort.gov.tn/WD120AWP/WD120Awp.exe/CONNECT/SITEIORT/>

http://www.legislation.tn/fr/recherche/legislatifs-reglementaires/numero_jort/last/sort/date/

Tunus'ta ithalatla ön kontrol uygulaması;

Tunus Ticaret ve İhracatı Geliştirme Bakanlığı, Sanayi Maden ve Enerji Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı, ortak bir bildirge yayınlayarak ithal ürünlerin kalitesinin sağlanması ve tüketicinin korunması amacıyla, bazı ürünlerin ithalat işlemlerinde ön kontrol sistemi uygulamasına geçildiğini duyurmuştur. Buna göre, ekte yer alan ürünlerin doğrudan ihraç ülkesindeki üretim tesisinden ithal etme zorunluluğu bulunmaktadır. Söz konusu düzenleme 17 Ekim 2022 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bu kapsamda, ithal edilecek ürünlerin niteliğine göre aşağıdaki kamu kurumlarının yetkili mercilerine onaylı faturanın sunulması gerekmektedir.

- Ticaret ve İhracat Geliştirme Bakanlığı (EK: Liste 1)
- Sanayi, Maden ve Enerji Bakanlığı (EK: Liste 2)
- Gıda Ürünleri Sıhhi Güvenliği Kurumu (EK: Liste 3)

Diğer taraftan, onay işlemleri için ithalatçının aşağıdaki belgelerden oluşan dosyayı ilgili kuruma ibraz etmesi gerekmektedir:

- Üretici tarafından düzenlenen fatura,
- İhracatın yapıldığı ülkedeki resmi bir kuruluş tarafından fabrikanın yasal durumunu ve faaliyet iznini gösteren belge,
- Fabrikanın kalite kontrol sistemini benimsediğini gösterir belge,

- İthal edilecek ürünlerin kategorilerini gösteren liste,
- Ürünün ticari markasının adı ve sahibinin izniyle üretilecek markanın adı,
- İthal edilecek ürünler için etiket modeli,
- İhracatçı ülkenin resmi kurumu tarafından verilen serbest satış belgesi,
- Ürünlerin kalitesinin yürürlükteki şartnamelere uygun olduğunu kanıtlayan belge ve raporlar,

Yetkili kurumlar, ürünün kalitesini ve güvenliğini doğrulamaya yardımcı olabilecek ek belge talebinde bulunabilecektir. Ayrıca yetkili merciler, ithal edilecek üründen muayene için numune talep edebilecektir.

Bu hükümlerden muafiyet aşağıdaki durumları kapsamaktadır;

- Devlet, kamu kuruluşlarından ve yerel makamlardan yapılan ithalatlar,
- Sanayi, hizmet ve zanaat sektörleri için hammadde, yarı mamul ithalatı,
- Endüstriyel faaliyet için gerekli hammadde ve yarı mamul ürünler, ekipman, yedek parçalar,
- Yenilenebilir enerji üretim projelerine yönelik ekipman,
- Ödemesiz veya döviz transferi olmadan yapılan ithalat,
- Vergi avantajı olan ithalatlar: elçilik ve benzer kuruluşlar tarafından yapılan ithalatlar, gurbetçilerin proje lansmanı kapsamında yaptığı ithalatlar,
- 29 Ağustos 1994 tarihinde düzenlenen 1994 tarihli 1743 sayılı kanuna göre dış ticaret usullerinden muaf tutulan ithalatlar,
- Posta kargoları

Gümrük Tarifeleri

Türkiye-Tunus Serbest Ticaret Anlaşması gereği, 25. - 97. fasıllar kapsamı sanayi ürünleri ithalatı (*dokunmuş halı ve yer kaplamaları, el işi danteller, el örgüsü duvar halıları, yer bezleri, bulaşık bezleri ve kullanılmış giyim eşyası hariç*) gümrük vergisinden muaftır. Ancak, 2018-2023 yıllarında da görülen uygulamayla paralel şekilde; menfi dış ticaret dengesi gerekçesi ile Tunus tarafından ithalatta uygulamaya konulan ilave önlemler mevcuttur. Bu önlemlerin, 1 Ocak 2024 tarihinden itibaren üç yıllık bir süre için komite kararında belirtilen 6'lı GTİP bazında 277 farklı sanayi ürünü grubuna yönelik Türk menşeli ürünlere istisnai olarak uygulanması öngörülmektedir. Üç yıllık sürenin bitiminden sonra bu gümrük vergilerinin, rejimin yürürlüğe girdiği dördüncü yıldan itibaren iki yıl boyunca eşit parçalar halinde kademeli olarak kaldırılması öngörülmektedir.

Diğer taraftan; ilave gümrük vergisi uygulanan ürünlerle ilgili gümrük vergisi bilgileri Tunuslu Makamların elektronik kaynaklarında güncel olarak yer almayabilir. Bu nedenle; en doğru bilgi için 11 haneli GTIP koduyla Tunus'ta yerleşik gümrük müşavirliği hizmeti veren firmaların kullandığı SINDA sisteminde vergilerin son durumunun kontrol edilmesi gerekmektedir.

Tunus'un AB ile 17 Temmuz 1995 yılında imzalanan ve 1 Mart 1998 tarihinde yürürlüğe giren Ortaklık Anlaşması ile oluşturulan serbest ticaret alanı bulunmaktadır. Anlaşma kapsamında, 1 Ocak 2008 itibarıyla tüm sanayi ürünleri gümrük vergisinden muaf olmuştur.

Diğer taraftan; Tunus'un Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (COMESA) üyeliği bulunmaktadır. Anlaşma 18 Temmuz 2018 tarihinde imzalanmış ve 20 Haziran 2019 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu çerçevede, 1 Ocak 2020 itibariyle COMESA üyesi ülkelerden ithal edilen tüm sana ve tarım ürünleri, balıkçılık ve el sanatları ürünleri karşılıklılık ilkesi kapsamında gümrük vergisi ve eşdeğeri harç ve diğer ücretlerden tamamen muaftır. Öte yandan, Eritre, Etiyopya, Esvatini, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Uganda'dan ithal edilen mallar için kısmi indirim uygulanacaktır.

Dünya Ticaret Örgütü üyesi olan Tunus ülkemiz dışında birçok ülke ve ülke grubuyla serbest ticaret anlaşmaları bulunmaktadır. Bunlar: Avrupa Birliği ile Serbest Ticaret Anlaşması, Mısır, Ürdün ve Fas ile Agadir Serbest Ticaret Anlaşması, Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ile Serbest Ticaret Anlaşması, Arap Ligi Ülkeleri ile Serbest Ticaret Anlaşması (GAFTA)'dır.

Ayrıca, Tunus'un Fas, Ürdün, Mısır, Libya, Kuveyt, Cezayir, Moritanya, Filistin, Suriye, Sudan, Senegal, İran ile ikili anlaşmaları bulunmaktadır. Tunus Gümrük İdaresi tarafından yayınlanan basın bildirisinde, Tunus'un Afrika Kıtasa Serbest Ticaret Anlaşması'nın (ZLECAF) anlaşması hükümlerinin uygulanması için gerekli yasal prosedürler ve teknik şartların 6 Nisan 2023 tarihinde tamamlandığı duyurulmuştur. Kaynak: Tunus Ticaret ve İhracatı Geliştirme Bakanlığı (http://www.commerce.gov.tn/Fr/convention-de-facilitation-et-de-developpement-des-echanges-commerciaux-inter-arabes-grande-zone-de-libre-echange-arabe_11_227)

İç Vergiler

Tunus'ta standart KDV oranı %19 olup, bu oran bazı gıda ürünleri, okul malzemeleri, balıkçılık ve tarım ürünleri gibi birkaç istisna dışında geçerlidir.

2025 Bütçe Kanunu kapsamında; Hâlihazırda, evsel kullanıma yönelik düşük voltajlı elektrik satışları %13, yüksek voltajlı elektrik satışları ise %19 oranında KDV'ye tabidir. Ancak aylık 300 kilovat saati aşan tüketiciler %13 KDV geçerlidir.

Değeri 400.000 dinara kadar olan gayrimenkuller artık %7'lik indirimli KDV oranına tabidir. Bu önlemin amacı konutları daha uygun fiyatlı hale getirmek ve yükselen emlak fiyatlarıyla mücadele etmektir.

Gelir Vergisi Oranları 1 Ocak 2025 tarihi itibariyle aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir;

Gelir Dilimleri	Oran
0 ila 5.000 dinar	0%
5.000 ila 10.000 dinar	15%
10.000 ila 20.000 dinar	25%
20.000 ila 30.000 dinar	30%
30.000 ila 40.000 dinar	33%
40.000 ila 50.000 dinar	36%
50.000 ila 70.000 dinar	38%

70.000 dinar üzeri	40%
--------------------	-----

Kurumlar Vergisi

Faaliyet türü	Yıllık Ciro	Oran
- Tarım - Balıkçılık - Bölgesel kalkınma - Çevre Kirliliği ile Mücadele faaliyetleri - El sanatları	Yıllık ciroya bakılmaksızın	10%
%10, %35 ve %40 oranlarıyla ilgili olmayan faaliyetler	5 milyon dinardan az	15%
	5 ile 20 milyon dinar arası	20%
	20 milyon dinar üzeri	25%
- Telefon operatörleri - Yatırım şirketleri - Tahsilat şirketleri - Akaryakıt sektörü - Süpermarketler - Araba bayileri - Franchise'lar	Yıllık ciroya bakılmaksızın	35%
- Bankalar ve finans şirketleri - Sigorta şirketleri tekafül sigorta, katkı fonları ve tekafül yatırım sigorta şirketleri, katkı fonları ve yatırım sigorta şirketleri dahil.	Yıllık ciroya bakılmaksızın	40%

Vergi İdaresi

Vergi beyannamesinin şirketin bulunduğu bölgenin vergi dairesine teslim edilmesi gerekmektedir. Söz konusu beyanname elektronik ortamda da düzenlenebilmektedir. (www.impots.finances.gov.tn) internet sitesinden beyanname örneklerine ulaşılabilir ve vergi işlemleri yapılabilir. Sanayi üretimi ve hizmetler KDV'ye tabidir.

Tunus'ta vergi mükelleflerinin (<http://www.impots.finances.gov.tn/index.php/fr/services-en-ligne/tele-declaration-fiscale>) internet sitesinden aylık/ yıllık ödeme yapmaları mümkündür.

Sistemin kullanımına ilişkin tüm aşamalar aşağıda yer almaktadır;

(1). Aşama / Sisteme kayıt: katılmak için vergi mükellefinin “üyelik formu” adı verilen formu doldurması ve vergi dairesine (Büyük İşletmeler Genel Müdürlüğü veya bağlı olunan Vergi Dairesi) iletilmesi gerekmektedir. Böylece, ilgili vergi kuruluşu üye mükellefe ilk bağlantısından sonra değiştirebileceği ve tercihinine göre bir veya iki şifre tahsis ederek sisteme erişmesini sağlar.

(2). Aşama / Elektronik sertifika: Söz konusu sisteme erişim için Tunus Elektronik Sertifikasyon Ajansı'ndan (ANCE) elektronik sertifika alınması gerekmektedir. ANCE tarafından iki tür sertifika temin edilmesi mümkündür: Sanal DIGIGO veya USB anahtar tipi.

(3). Aşama / Beyanname vermek: Üyelik işlemleri tamamlandıktan sonra üye vergi mükellefin aşağıdaki hizmetlere erişmesi mümkündür.

- Aylık, yıllık, taksitli beyanname vermek,
- Hâlihazırda tasfiye edilmiş beyanlar üzerinde değişiklik yapmak,
- Beyannameler görüntülemek ve yazdırmak,

(4). Aşama / Beyannamelerin Ödenmesi: Vergi ve harçların ödenmesi banka ve posta hesaplarından otomatik ödeme talimatı kullanılarak mümkündür.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Standartlar ve Belgelendirmeden Sorumlu Kuruluş: INNORPI (*Sanayi ve KOBİ'ler Bakanlığı Standardizasyon ve Fikri Mülkiyet Ulusal Enstitüsü*). INNORPI aynı zamanda Ticarete Teknik Engeller (TBT) Anlaşması çerçevesinde ulusal temas noktasıdır. (http://www.innorpi.tn/Eng/innorpi-the-national-information-point-about-technical-barriers-to-trade_11_34)

Teknik Düzenlemeler, Ürün Güvenliği / Güvenirliği, İthalat Denetimleri ve PGD'den Sorumlu Kurum:

Ministère du Commerce (*Ticaret Bakanlığı*)'dır. (*Direction Générale de la Qualité et de la Protection du Consommateur -DQPC*)

Akreditasyon'dan Sorumlu Kurum:

Conseil National d'Accréditation - TUNAC (*Ulusal Akreditasyon Konseyi*)

Standardizasyon:

INNORPI kayıtlarında 31.12.2018 tarihi itibarıyla türlerine göre Tunus standart sayısı 17.719'dur. Bunlar arasında;

ISO: Uluslararası Standartlar Teşkilatı

OIML: Organisation International de la Métrologie Legale / Uluslararası Yasal Metroloji Organizasyonu

CODEX: BM Gıda ve Tarım Örgütü FAO Gıda Kodeksi

EN: "Comité Européen de Normalisation/ Avrupa Standartlar Komitesi,

CEI: "Commission Electrotechnique Internationale/ Uluslararası Elektroteknik Komisyonu"

NF: "Normes Françaises/ Fransız Standartları

HELAL standartlar: Helal medikal turizm için NT124.60 / SMIC1(12466)/ SMIC2 (12467), SMIC3 (12468)/ 17680. Ayrıca, 03.12.2019 tarihinden bu yana, Tunus Helal ürünleri Malezya Helal Portalı JAKIM tarafından tanınmaktadır.

Ayrıca Tunus, İslam Kalkınma Örgütü üyesi olup, SMIIC bünyesinde de temsil edilmektedir. Dolayısıyla, dış ticaret ve ekonomi olarak dışa açık bir ülkedir ve dünyadaki ürün güvenliği, standardizasyon, akreditasyon, kalite ve teknik engellerle ilgili çokuluslu çeşitli çalışmaları

yakından takip etmektedir. Bu kapsamda, ülkemiz kurum ve kuruluşlarıyla da, başta TSE, TPE, TÜRKAK olmak üzere yakın ilişkiler içerisinde.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

İthalatı ve ihracatı serbest ürünler:

İthalat işlemi onaylı bir banka aracılığıyla proforma fatura bazında yapılmaktadır.

İhracat işlemi, 200 dinardan daha yüksek bir tutar olması halinde, onaylı bir banka nezdinde kaydedilen fatura kapsamında yapılmaktadır.

İthalatı/İhracatı serbest olmayan ürünler:

İthalat/İhracat işlemi Ticaret Bakanlığı tarafında verilen yetki kapsamında yapılmaktadır. İthalat/İhracat talepleri TTN ağı üzerinden onaylı aracılar tarafından elektronik ortamda Ticaret Bakanlığına iletilmektedir. İlgili teknik birim tarafından yapılan inceleme ve görüş kapsamında Ticaret Bakanlığı kararını elektronik ortamda onaylı araçlara iletmektedir. Bu çerçevede, onaylı aracı ithalatçı/ihracatçı firmayı talebi ile ilgili bilgilendirmektedir. Olumlu dönüş yapılması halinde, ithalatçı/ihracatçı firma başka bir aracı seçmediği sürece, izin için yetkilendirme işlemine geçmektedir.

Ön izne tabii olan dış ticaret işlemlerinin listesi:

http://www.commerce.gov.tn/Fr/procedures-d-importation-et-d-exportation_11_211

Dış Ticaret mevzuatı kapsamında hiçbir formalite gerektirmeyen İthalat ve İhracat işlemleri:

<http://www.commerce.gov.tn/Fr/image.php?id=89>

Sevk Öncesi İnceleme:

Tunus'un kendi denetim altyapısının idari ve teknik olarak yeterli olması nedeniyle sevk öncesi inceleme sistemine başvurulmamakla beraber, istisnai durumlarda, ithal edilecek ürünün menşe ülkesine INNORPI tarafından gidilerek yerinde numune alımı ve test işlemlerine nezaret edilebildiği hususunda bilgi edinilmiştir. (Örneğin, her zaman olmamakla beraber, teknik düzenlemesi olan az sayıdaki ürünler arasında yer alan "armatür çeliği" ithalatından önce Türkiye'ye gidilerek yerinde inceleme yapılabildiği belirtilmiştir.)

İthalat Denetimleri:

İthalatta ve ihracatta "teknik denetim" yapılması ve bu denetimlere ilişkin kurumların ürün grubu bazında yetkilendirilmesi 7 Mart 1994 tarihli ve 94-41 sayılı kanun çerçevesinde hüküm altına alınmıştır. Teknik denetim kavramı yasada; ulusal/uluslararası standarda veya teknik düzenlemeye veya ihracatçı ile ithalatçı arasında (ulusal ve uluslararası standartlara aykırı olmayan ve tüketicinin lehine olan) mutabık kalınan teknik kriterlere uygunluk kontrolü olarak belirtilmektedir. Teknik denetimlerin usul ve esasları, yetkili kurumların ve ürünlerin belirlenmesine ilişkin düzenleme yetkisi ticaretten sorumlu Bakanlığa verilmiştir.

Bu kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan 29 Ağustos 1994 tarihli ve 94-1744 sayılı Karar çerçevesinde, ithalat ve ihracat denetimlerinin “*sistematik*” kontrolü düzenlenmiştir. Bu kapsamda normal şartlarda fiili ithalattan önce ilgili birimce gümrük aşamasında dosya ve/veya numune üzerinde inceleme yapılması, gümrük idaresince de uygunluk değerlendirme belgelerinin kontrol edilmesi hükme bağlanmıştır. Gümrükte yapılamayan kontrollerin ithalatçının deposunda da yapılabileceği belirtilmiştir. Ürüne ilişkin kontrollerin yetkili laboratuvarlarca yapılması öngörülmektedir. Bu kapsamda halen devlete ait laboratuvarlarda analiz yapılmaktadır. Yetkililerden alınan bilgiler çerçevesinde, devlet laboratuvarlarının yeterli olduğu belirtilmekle birlikte, gereken durumlarda özel laboratuvarlardan da destek alınabileceği anlaşılmaktadır. Teknik Merkez adı verilen devlete ait sekiz adet laboratuvar bulunmaktadır. Listeye <http://www.tunisieindustrie.nat.tn/fr/doc.asp?mcat=16&mrub=203> internet sitesinden erişilebilmektedir.

Denetimlerin “*ekonomi denetmenleri*”, Tarım ve Halk Sağlığı Bakanlıklarınca yetkilendirilecek denetmenler (*mühendis, doktor, veteriner, eczacı ..vs*) ve güvenlik görevlileri tarafından yapılabileceği belirtilmektedir.

İthalatta denetimle yetkili Bakanlıklar ve ürünler şöyledir:

- Teknoloji, İletişim ve Sayısal Ekonomi Bakanlığı: telsiz/telekomünikasyon ürünleri, entegre devreler, monitörler, projektörler.
- Halk Sağlığı Bakanlığı: parafarmasotik ürünler, amyant, kültürler, kan grubu ölçen reaktifler, diyet ürünleri, emzikler, biberonlar, pestisitler, ev tipi dezenfektanlar, elektro teşhis cihazları (*EKG, Ultrason, MR, Sintigrafi, hemodiyaliz..*) ve çeşitli tıbbi cihazlar
- Din İşleri Bakanlığı: Kur’an kitapları
- Kültür İşleri Bakanlığı: Kitaplar
- Tarım, Su Kaynakları ve Balıkçılık Bakanlığı: evcil ve yabani hayvanlar, hayvansal ürünler, bitkiler, tohumlar, yumrular, filizler, tarımsal dezenfektanlar, yemler.
- Sanayi ve KOBİ’ler Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığı (yürürlükteki mevzuatta eski adıyla Ulusal Ekonomi Bakanlığı olarak zikredilmektedir) : diğer tüm ürünler.
- Ticaretten sorumlu Bakanlık yetkisinde; gıda ürünleri, kozmetikler, vücut hijyen ürünleri, ayakkabılar, okul malzemeleri (*tükenmez kalem, silgiler, oyun hamurları..*), ev işlerinde kullanılan paslanmaz çelikten eşya, porselenden sofa ve mutfak eşyası, piller, lamba ve ampuller, elektrikli ev aletleri, oyuncaklar yer almaktadır. Sanayi’den sorumlu Bakanlık yetkisinde: klor, demir ve çelikten tüp ve borular, su ısıtıcıları, kompresörler, vinçler, şaryolar, asansörler, gaz vanaları gibi çeşitli sanayi ürünleri bulunmaktadır.

İthalatta denetime tabi ürünler; 15 Eylül 2005 yılına ait bir tebliğ ile A, B, C olarak 3 listeye ayrılmıştır.

A listesi;

Sistematiik kontrollere tabi ürünleri kapsamakta olup, yukarıda özetlenen ürün gruplarında Ticaretten sorumlu Bakanlık, Tarımdan sorumlu Bakanlık, Halk Sağlığı Bakanlığı, Sanayiden sorumlu Bakanlık ve İletişim Teknolojisinden sorumlu Bakanlık yetkilendirmektedir.

B listesi;

“Sertifikasyon”a ilişkin olarak teknik kontrolden geçecek ürünleri sıralamaktadır.

C listesi;

Teknik şartnamesine göre teknik kontrolden geçecek ürünleri kapsamaktadır. Teknik şartnamesi yayınlanmış ürünlerin izinli ithalatçılar tarafından ithal edilmesi mümkün olmaktadır. Bu ürünlere ve izinli ithalatçılara ilişkin bilgilere Merkez Bankası (https://www.bct.gov.tn/bct/siteprod/documents/i_an.pdf) internet sitesinden ulaşılabilir.

Teknik şartnamesi yayınlanmamış ürünler ülkenin ihtiyacına göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nca izin verilmesi halinde ithal edilebilmektedirler. A,B,C listelerinin zaman zaman güncellendiği belirtilmektedir. Aynı Kararda hammadde ve yarı mamullerin ithalat denetimlerinden muaf olduğu da belirtilmektedir.

İhracatta denetimle yetkili Bakanlıklar ve ürünler şöyledir:

- Sanayi ve KOBİ’ler Bakanlığı (*eski adıyla Ulusal Ekonomi Bakanlığı*): taze veya işlenmiş meyve ve sebzeler
- Tarım, Su Kaynakları ve Balıkçılık Bakanlığı: taze veya işlenmiş balıkçılık ürünleri, bitki ve çiçekler, biyolojik usulle üretilmiş işlenmiş veya işlenmemiş tarım ürünleri.
- Turizm ve El sanatları Bakanlığı: el emeği ürünler

Hem ithalat hem de ihracat aşamasında yapılacak denetimlerde gümrük idaresince gerekli belgelerin kontrol edilmesi ve ürünün risk durumuna göre veya izne tabi olup olmadığına göre gümrükte alınacak numuneler üzerinde yapılacak test sonuçlarının aranması hüküm altına alınmıştır. Ürün gümrüğe ulaştığında ilgili Bakanlığa bilgi iletilmekte ve Bakanlığın kararına göre ürün numune alınmak üzere bekletilmekte veya belge kontrolü yapıp işlemleri sonuçlandırılmaktadır. Gümrük idaresi ile Sanayi ve KOBİ’ler Bakanlığı arasında “guichet unique” (*tek pencere*) olarak tabir edilen elektronik bir sistem bulunmaktadır. Diğer Bakanlıklarla henüz böyle bir sistem kurulmamıştır.

İhracatta Zorunlu Belgeler:

Tunus piyasasına giren mallara yönelik ürün güvenliği uygulamaları önemli ölçüde AB uyumlu standartlar üzerinden yapılmaktadır. Teknik düzenleme uygulamalarının önümüzdeki dönemlerde yürürlüğe konulacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla, halen uygulamada standartlara uygun belgelendirmeye bakılmaktadır.

Diğer taraftan, Tunus’tan ihraç edilen ürünlerin de denetlenebileceğine ilişkin genel düzenlemeler bulunmakla birlikte, yetkililerden alınan bilgilerden sistematik bir uygulama olmadığı anlaşılmaktadır. Ürün üzerindeki teknik denetimler INNORPI veya Sanayi ve KOBİ’ler Bakanlığı’na bağlı Teknik Merkezlerde yapılmaktadır.

(<http://www.tunisieindustrie.nat.tn/fr/doc.asp?mcat=16&mrub=203>)

Helal Belgelendirmesi:

Helal Belgelendirmesi zorunlu değildir.

INNORPI Helal Belgelendirmesi yapan tek kuruluştur.

Helal Belgesi kabulüne ilişkin olarak Tunus SMIIC çalışmalarını takip etmektedir.

Ulusal standart: INNORPI tarafından NT 124.66 :2006 (SMIIC 1:2011)

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Gıda ürünlerinde paketleme ve etiketleme 3 Eylül 2008 tarihli 73 sayılı Karar çerçevesinde öngörülmüştür. Ambalajlama için kullanılan normlar NT22.02 (2009)'dır.

Tunus'ta Madde ve karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Paketlenmesi 1272/2008 CE sayılı CPL yönetmeliğine göre düzenlenmektedir.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikenel.ticaret.gov.tr/>). Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke

düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

Tunus 1995 yılından bu yana Dünya Ticaret Örgütü üyesi olup, ticarete teknik engeller konusunda TBT Anlaşması'nın hükümlerini uygulamakla yükümlüdür.

Sağlık ve Bitki Sağlığı Önlemleri: Tunus 1995 yılından bu yana Dünya Ticaret Örgütü üyesi olup, sağlık ve bitki sağlığı alanında SPS anlaşması hükümlerini uygulamakla yükümlüdür. Bu anlaşmanın prensibi, ulusal önlemlerin mümkün olduğunca uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanan standartlar temelinde belirlenmesi varsa eğer standartların Dünya Ticaret Örgütü'nün (WTO) kuralları ile büyük ölçüde uyumlu olduğu ilkesine göre hareket edilmesidir. Tunus standartlarının önemli ölçüde AB standartlarına uyumlu olduğu belirtilmekte, dolayısıyla dış ticarete önemli sorun yaşamadığı ifade edilmektedir. <http://spsims.wto.org/en/EnquiryPointsNotificationAuthorities/Search?countryCode=C788&filter=>

Ticaret Politikası Önlemleri: Tunus 1995 yılından bu yana Dünya Ticaret Örgütü üyesi olup, halı hazırda damping ve sübvansiyona karşı şimdiye kadar hiçbir önlem bulunmadığı, çalışmaların soruşturma aşamasında kaldığı belirtilmiştir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Tunus, 1975 yılından bu yana Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) üyesidir. Ayrıca, Sınai Mülkiyetin Korunmasına Dair Paris Sözleşmesi (*kurucu üye*) ile Edebi ve Sanatsal Eserlerin Korunmasına Dair Bern Sözleşmesini (*kurucu üye*) imzalamıştır. Tunus'ta marka ve patent tescilinden sorumlu kuruluş aynı zamanda standardizasyon ve belgelendirmeden de sorumlu olan ve Ticaret Sicilini tutan, Sanayi ve KOBİ'ler Bakanlığı çatısı altındaki Ulusal Standardizasyon ve Fikri Mülkiyet Enstitüsü INNORPI'dir. Detaylı bilgilere WIPO - Tunus internet sitesinden ulaşılabilir.

<http://www.wipo.int/wipolex/en/profile.jsp?code=tn>

http://www.innorpi.tn/Fra/les-traites-ratifies-par-la-tunisie_11_115

Dağıtım Kanalları

Tunus pazarında modern dağıtım kanalları arasında hipermarketler, marketlerin yanı sıra semt pazarları, bakkallar ve seyyar satıcıları görmek mümkündür. Hipermarket ve Süpermarket zincirleri Carrefour, Géant, Monoprix, Magasin Général ve Aziza bulunmaktadır.

Tunus Süpermarketler Odası tarafından yayınlanan bilgilere göre; Tunus'ta 2010 yılında 200 olan süpermarket sayısının, 2019 yılı itibarıyla 450 'ye yükseldiğine dikkat çekilmektedir. Ülkede süpermarketlerin pazar payları (*yaklaşık %20*) artmaya devam etmekte ve yıllık %10'luk büyüme oranına rağmen, özellikle başkentin dışında ülkenin iç kesimlerinde geleneksel perakendecilerin (*bakkal*) pazar paylarının, pazarın toplam büyüklüğünün %80 ni elinde tutarak önemini korumaktadır. Bu durumun, alım gücünün düşük olması, uzun süre açık kalması ve veresiye satış imkanı sağlamasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Diğer taraftan, düşük kaliteli ve çoğu zaman %20-%50 daha yüksek fiyat sunmaktadır.

Tunus İstatistik Enstitüsü (INS 2020) verilerine göre:

Toplam ticari işletme sayısı: 328.105 işletme

Toptan satış tüccarları: 57.390 işletme

Perakende satış tüccarları: 240.026 işletme

Oto ve motosiklet yedek parça satıcıları: 30.689 işletme

Ticari işletmelerin tüm ekonomik işletmelere oranı: %41

Ticari işletme sayısındaki artış oranı: %2

Ticaret sektöründeki istihdam: 474.650 kişi

Bu rakam, tüm ekonomik faaliyetlerdeki toplam iş gücünün %25,27'sini temsil etmektedir.

Bunun içinde 146.545 ücretli çalışan ve 328.105 işletme sahibi bulunmaktadır.

Büyük ve orta ölçekli ticaret alanlarının perakende ticarete katkısı: Yaklaşık %20

Büyük ve orta ölçekli ticaret alanlarının sayısı (Mart 2022):

4 farklı zincire bağlı 696 küçük ve orta ölçekli ticaret alanı

Faaliyette olan 4 büyük alışveriş merkezi

Kaynak: https://commerce.gov.tn/commerce-interieur-en-chiffre_11_1549

E-ticaret :

Tunus'ta on-line alışveriş gelişmekte ve yaygınlaşmaktadır. Covid-19 pandemisi sürecinde yurt içi e-ticaret satışları artış göstermiştir. Mağazaya gitmeden önce potansiyel satın alma hakkında internet üzerinde araştırma yapan kişi sayısında sürekli artış kaydedilmektedir. Tunus tüketicilerin büyük bir kısmı kredi kartı veya banka kartı ile on-line satın alma yerine nakit ve teslimatta ödeme yapmayı tercih etmektedir. Bununla birlikte, Tunus kredi kartlarının yabancı web siteler üzerinden satın alımlarda kullanılmaması ve Tunus dinarının konvertibl olmamasından dolayı yurt dışından e-alışveriş yaygınlık kazanmamıştır.

2024 yılı itibarıyla sektör, önemli yapısal değişikliklere sahne olmuştur. Bu değişikliklerin en dikkat çeken, Tunus'un en büyük pazaryeri konumunda olan Jumia'nın ülkedeki faaliyetlerine tamamen son vermesi olmuştur. Bu gelişmenin ardından, Jumia'nın sahip olduğu trafik hacmi sektördeki diğer rakip platformlar arasında yeniden paylaşılmıştır.

Tunus E-Ticaretinde İlk 5 Site (Mart 2025) sektörleri ile aşağıda sıralanmaktadır;

- Mytek.tn (Ziyaretçi sayısı : 1.376.000) Sektör: Bilişim, Elektronik
- Takiacademy.com (Ziyaretçi sayısı 827.137) Sektör: E-learning
- Tunisianet.com.tn (Ziyaretçi sayısı 824.614) Sektör: Bilişim, Elektronik
- Peaksports.tn (Ziyaretçi sayısı: 506.900) Sektör: Spor & Lifestyle
- Spacenet.tn (Ziyaretçi sayısı: 434.752) Sektör: Bilişim, Elektronik

Kaynak: <https://www.e2b-consulting.com/sites-e-commerce-tunisie-mars-2025/>

Tunus Ulusal Tüketim Enstitüsü tarafında gerçekleştirilen bir ankete göre ticaretin modernleşmesin Tunuslu tüketiciler ve harcamaları üzerindeki etkisi üzerine yapılan anket çalışmasında başkent Tunus ve çevresinde ikamet edenlerin %60'ının alışverişlerini hipermarket veya süpermarkette yaptığını göstermektedir. Öte yandan; gittikçe artan hayat pahalılığı ve kayıt dışı ekonominin etkisi ile Tunus'un iç kesimlerinde başkente alışveriş için gelen kişilerin sayısının sürekli arttığı, ülkenin iç kesimlerinde yaşayan kişilerin uygun fiyatlara ulaşabileceği süpermarketlerin açılmasına ihtiyaç duyulduğu gözlenmektedir.

Tüketici Tercihleri

Tunus Ulusal Tüketim Enstitüsü (INC) tarafından Tunuslu tüketicilerin yerli ve yabancı ürünlere karşı davranışını anlamaya yönelik gerçekleştirilen bir anket çalışmasına göre, Tunus veya yabancı menşeli iki ürün arasında tercih yapmak zorunda kalması halinde Tunuslu tüketicilerin yaklaşık %29,5'inin Tunus menşeli ürünlere öncelik verdiği belirtilmektedir. Bu tercihin sebepleri arasında; %50,6 ürün kalitesi ve güvenilirliği için, %16,1'i ulusal şirketlerin varlığını korumaya teşvik etmek için, %14,2'si ise vatan sevgisi ve %10,3 ü ise fiyatı için tercih etmektedir.

Diğer taraftan, yabancı ürünleri tercih edenlerin ise %31,8'i yabancı ürünlerin daha kaliteli olmasından dolayı tercih ederken yerli ürünler için bu oran %27,9'dur. Ayrıca bu çalışmada, Tunuslu tüketicilerin %45,9'unun yabancı ürün için daha fazla ödemeyi kabul etmediği ancak yerli ürün olması halinde %30,7'si yerli üretim ama daha pahalı ürün satın almaya hazır olduğu belirtilmektedir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Tunus Ulusal Tüketim Enstitüsü tarafından yayınlanan bir çalışmada ürün türlerine göre satış etkileyen faktörler arasında fiyat, kalite, bol seçenek ve indirim kampanyalarının etkili olduğu belirtilmektedir. Bu çerçevede, gıda ürünlerinin tercih edilmesinde en önemli kriter kalite olduğu ifade edilmektedir. Giyim ve ayakkabı tercihlerinde ise tüketicilerin seçimlerinde %45,4 ü için fiyatı, %33,3'ü için kalite, %11,7'si için moda ve %8,2'si için markanın etkili olduğunu göstermektedir. Elektrikli ev aletleri için en önemli faktörler arasında %41,2 si için ürün fiyatı, %36,3 marka ve kalite ve %17,8 i için ödeme kolaylığı olduğu belirtilmektedir. İndirim dönemleri, reklam, medya ve son dönemde on-line satış özellikle sosyal ağlar (*Facebook*) üzerinden satın alma yaygınlaşmaktadır.

Kamu İhaleleri

Tunus'ta e-ihale sistemi «*Tunisian e-procurement system-TUNEPS*» kullanıma girmiştir. Sistemden yerli yabancı tüm firmaların e-imza ile faydalanması ve tüm proje ve ihaleler hakkında bilgi sahibi olması mümkün hale gelmiştir.

Sistemin kullanılması ile ilgili temin edilen bilgiler aşağıdadır.

Tedarikçi kaydı için tüm aşamalar aşağıda yer almaktadır.

– Elektronik sertifika alınması;

Tedarikçi kaydı talebinde bulunmak için, öncelikle sertifika yetkilisi (ANCE (<https://www.tuntrust.tn/fr/nos-produits/id-trust-certificat-dauthentification-et-de-signature>)) tarafından onaylanmış elektronik sertifikanın alınması ve kurulması gerekmektedir. Yabancı şirketlerin (assistance@tuntrust.tn) veya (tuntrust@tuntrust.tn) eposta göndermesi gerekmektedir.

– Tedarikçi olarak kayıt yapılması;

Bir kamu alıcısı tarafından başlatılan ihale çağrısına katılmak için, ANCE'den alınmış bir elektronik sertifikaya sahip olmak, tedarikçi kayıt formunu doldurmak (<https://www.tuneps.tn/index.do>) elektronik kamu alımları sistemine bağlanarak destekleyici belgelerle birlikte doğrudan veya posta yoluyla yönetim birimine sunmak gerekmektedir.

İlgili sitede (<https://www.tuneps.tn/index.do>) İngilizce "SUPPLIER REGISTRATION FORM" sekmesini takip ederek tüm aşamaların tamamlanması gerekmektedir. İlgili formu doldururken SUPPLIER CATEGORY sekmesinde FOREGIN ENTREPRISE kutucuğunun işaretlenmesi halinde İşletme Kayıt No ve tarihi (*BUSINESS REGISTRATION NUMBER-DATE*) ile Vergi numarası (*TAX ID*) sekmeleri zorunlu olmaktan çıkmaktadır (* *işareti etkisiz olmaktadır*). Diğer taraftan, LICENCE REGISTRATION gibi yanında siyah renkli yıldız olan alanlardaki bilgilerin zorunlu olmadığı bildirilmiştir. (*Tunus Kamu Alımları İdaresi (Observatoire national des marchés publics - ONMP)*) ilgili form doldurularak yapılan kayıt işleminden itibaren 2-3 gün içinde iş yoğunluğuna göre eposta ile cevap verildiği ve bilgilerin sisteme girildiği bilgisi alınmıştır.

– Uygunluk kontrolü;

Talep formunun içeriğinin ve destekleyici belgelerin kayıt koşullarına uygun olarak doğrulanmasının ardından tedarikçi kaydının tedarikçi onay yöneticisi tarafından onaylanması gerekmektedir.

- Tedarikçinin kayıt başvuru formunun elektronik kamu alımları sisteminde düzenlenmesi ve destekleyici belgelerin kayıt için yönetim birimine sunulması gerekmektedir.

- Tedarikçi kaydı yalnızca bir kez mümkündür. Hâlihazırda kayıtlı olan tedarikçi, kamu ihalelerinin verilmesi için elektronik sistem düzeyinde bilgilerinin değiştirilmesini talep edebilmesi mümkündür.

- Kayıt onayı;

- Başvurunun içeriği ve destekleyici belgelerin doğruluğu tespit edildiğinde kayıt onay işlemi gerçekleştirilecektir.

- Destekleyici belgelerin yokluğunda, süreç askıya alınacaktır.

- Talebin içeriği ile destekleyici belgeler arasında tutarsızlık olması durumunda talep reddedilecektir.

- Ret işleme alınırsa, tedarikçi talep formunu yeniden yazıp yeni bir talepte bulunabilir.

- Kayıt işleminin durumu hakkında bilgi alınması;

Elektronik kamu ihale sistemine bağlanarak talebin ilerleme durumunu (*bekleme/onay/askıya alma/ret*) kontrol etmek mümkündür.

- Elektronik sertifikanın kaydı;

Kayıt olduktan sonra, lütfen sisteme giriş yapın ve çevrimiçi ihaleye katılmak için kullanıcı bilgilerinizi ve elektronik sertifikayı kaydedin.

- Sisteme giriş;

Kamu alıcıları tarafından başlatılan ihale çağrılarına katılmak için elektronik kamu alımları sisteminde oturum açılması gerekmektedir.

Ayrıca, Tunus'ta ihaleler genelde Fransızca olarak ülke çapında yayınlanan "*La Presse ve/veya Le Temps*" gazetelerinde, ayrıca ilgili Bakanlıkların web sayfalarında duyurulmaktadır. Tunus'ta açılan ihalelerin aşağıda yer alan linkler üzerinden takip edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Kaynak: (<http://www.marchespublics.gov.tn/onmp/content/index.php?lang=en>)

(<http://www.appeloffres.com/comm/entree.asp>)

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

TUNUS	GSYİH - Milyar dolar	Büyüme Oranı	Tarım Katma Değer (% GSYİH)	Sanayi Katma Değer (% GSYİH)	Üretim Katma Değer (% GSYİH)	Hizmet Katma Değer (% GSYİH)
2023	48,5	%0,04	%9,4	% 23,5	% 15,1	% 62,1
2022	44,5	%2,6	%10,8	% 24,8	% 15,6	% 61,5
2021	46,8	%4,7	%10,1	% 23,4	% 14,4	% 59,8
2020	42,4	-%9,1	%10,3	% 21,5	% 13,6	% 60,1
2019	41,9	%1,5	%9,7	% 23,24	% 14,3	% 59,9
2011	48,1	% 4,2	%7,5	%30,5	% 15, 9	%56,8

Kaynak: Dünya Bankası

Su kıtlığı, düşük düzeyde mekanizasyon ve artan uluslararası rekabetle karşı karşıya kalan Tunus tarımı, kritik bir dönemde bulunmaktadır. Gıda güvenliğini sağlamak ve tarım sektörünün rekabet gücünü artırmak için yenilikçi çözümler şart hale gelmiştir. Resmî verilere göre tarım, Tunus GSYİH'sinin yaklaşık %10'unu oluştururken, iş gücünün yaklaşık %20'sini istihdam etmektedir. Ancak; tarımsal işletmelerin büyük bir bölümü hâlâ geleneksel yöntemlerle çalışmakta; bu durum hem verimliliği hem de kârlılığı sınırlamaktadır. İklim değişikliği, su kaynaklarının azalması ve dalgalanan piyasa koşulları karşısında; dronlar, akıllı seralar ve hassas sulama sistemleri gibi teknolojilerle Tunus tarımını dönüştürülmesi değerlendirilmektedir. Bu modernleşmenin, ülkeyi sürdürülebilir tarımda örnek bir modele dönüştürebileceği düşünülmektedir.

Tarım arazilerinin önemli bir kısmı buğday ve arpa üretimi için kullanılmaktadır. Üretimin talebi karşılayamadığı yıllarda aradaki fark ithalat ile karşılanmaktadır. Ülkede hayvancılık ve sulu tarım yapılıyor olsa da üretim çoğu zaman tüketimi karşılayamamaktadır. Zeytinyağı, hurma ve işlenmiş balık Tunus'un önemli tarımsal ihraç kalemleri arasında yer almaktadır. Zeytinyağı ihracatından önemli ihracat gelirleri elde edilmektedir.

Son yıllarda üretim yöntemlerinin iyileştirilmesi sektörün gelişmesine ve modernleşmesini sağlamakla beraber, iç talebin karşılanmasına katkı sağlamıştır. Ülkede organik tarımın payı artmaya devam etmektedir.

Yıllara ve rekolteye göre değişmekle birlikte, Tunus'ta üretilen zeytinyağının yaklaşık %75'i ihraç edilmektedir. Tunus, AB ülkelerinden sonra, dünyanın en büyük zeytinyağı üreticisi konumdadır. Tarım ürünlerinin ihracatında (balıkçılık ürünleri dâhil) AB ülkelerinin payı %44, Mağrip ülkelerinin (*Fas, Tunus, Cezayir, Libya, Moritanya*) payı ise %24'tür.

Tunus Gıda sektörü Ticareti Dengesi (2024 yılı sonu itibariyle) Tablosu

	2023	2024	Yıllık Değişim	
			%	% Puan
İhracat (Milyon dinar)	7.316,6	8.474,0	15,8	-
Zeytinyağı hariç ihracat (Milyon dinar)	3.503,7	3.615,0	3,2	-
İthalat (Milyon dinar)	7.528,0	7.069,8	-6,1	-
Denge (Milyon dinar)	-211,4	1.404,2	-	-
Karşılama oranı (%)	119,9	97,2	-	22,7
Tarımsal ihracatın ülkenin toplam ihracatı içindeki payı (%)	11,8	13,7	-	1,9
Tarımsal ithalatın ülkenin toplam ithalatı içindeki payı (%)	9,5	8,7	-	-0,8

Kaynak: ONAGRI (<http://www.onagri.nat.tn/uploads/balance/BCA-12-24%20Fr.pdf>)

Tunus'un ihraç ettiği başlıca gıda ürünleri zeytinyağı, hurma ve balıkçılık ürünleridir. Bu ürünlerin, 2023 – 2024 yıllarında ihracat değeri, miktarı ve gıda ihracatındaki paylarının içeren tablo aşağıda yer almaktadır.

Tunus'un İhracat Ettiği Başlıca Tarım/Gıda Ürünleri Tablosu

	2023	2024	Yıllık Değişim	
			%	% Puan
Zeytinyağı				
İhracat değeri (Milyon dinar)	3.812,9	4.858,9	27,4	-
İhracat miktarı (1000 ton)	201,1	198,3	-1,4	-
Gıda ihracatındaki pay (%)	52,2	57,3	-	5,2
Hurma				
İhracat değeri (Milyon dinar)	794,2	955,3	20,3	-
İhracat miktarı (1000 ton)	129,9	153,0	17,8	-
Gıda ihracatındaki pay (%)	10,9	11,3	-	0,4
Balıkçılık ürünleri				
İhracat değeri (Milyon dinar)	685,7	648,1	-5,5	-
İhracat miktarı (1000 ton)	30,2	28,3	-6,3	-

Kaynak: ONAGRI (<http://www.onagri.nat.tn/uploads/balance/BCA-12-24%20Fr.pdf>)

Tunus'un ithal ettiği başlıca gıda ürünleri hububat, bitkisel yağlar ve şekerdir. Bu ürünlerinin 2023 – 2024 yıllarında ithalat değeri, miktarı ve gıda ithalatındaki paylarını içeren tablo aşağıda yer almaktadır.

Tunus'un İthal Ettiği Başlıca Gıda/ Tarım Ürünleri Tablosu

	2023	2024	Yıllık Değişim	
			%	% Puan
Hububat				
İthalat değeri (MD)	4044,4	3398,3	-16,0	-

İthalat hacmi (1000 ton)	3852,7	4115,7	6,8	-
Gıda ithalatının payı (%)	53,7	48,1	-	-5,7
Bitkisel yağlar				
İthalat değeri (MD)	838,1	698,4	-16,7	-
İthalat hacmi (1000 ton)	235,9	223,7	-5,1	-
Gıda ithalatının payı (%)	3,55	3,12	-12,1	-
Şeker				
İthalat değeri (MD)	750,8	593,8	-20,9	-
İthalat hacmi (1000 ton)	386,1	299,5	-22,4	-
Gıda ithalatının payı (%)	1,94	1,98	1,9	-

Kaynak: ONAGRI (<http://www.onagri.nat.tn/uploads/balance/BCA-12-24%20Fr.pdf>)

Sanayi

Sanayi, Tunus pazarında yaklaşık % 22,7'lik bir paya sahip olup, sağladığı istihdam %32,8'dir. En önemli sanayi ürünü fosfattan üretilen gübredir. Tunus, yıllık 10 milyon tonluk üretimiyle dünyanın en büyük fosfat üreticileri arasında yer almaktadır. Fosfat madenciliği ve sanayisi dışında deri ve tekstil sanayileri de önemli sektörler arasında yer almaktadır.

Tunus Sanayi ve İnovasyonu Geliştirme Ajansı (APII) verilerine göre, Tunus'ta çalışan sayısı 10 veya üstü olan sanayi şirket sayısı toplam 5.328 olmak üzere, bu şirketler arasında 2.350'si tamamen ihracata yönelik faaliyet göstermektedir. Şirketlerin sektörlere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Tunus'ta sanayi sektörü ülke ekonomisinin %30,4'ünü temsil etmektedir. Ülkedeki en önemli sanayi faaliyetleri arasında tekstil ve deri, petrol üretimi ve fosfat yer almaktadır. İmalat sanayinin sektörlere göre dağılımı ve payları sırasıyla; %26,6 tekstil-giyim ve deri sektörü, %22,7 mekanik-elektrik sektörü, %18,1 kimya sektörü, %16,6 gıda sektörü ve %9,2 inşaat malzemeleri sektörü olarak gerçekleşmektedir.

Tekstil ve hazır giyim sanayi sanayinin en önemli sektörleri arasında yer almakta olup, ülke sanayisinin gelişiminde önemli katkılarda bulunmuştur. İhracatının %26,4'ü bu sektörde gerçekleştirilmekte olup, toplam tekstil ihracatının %92'si giyim ürünlerinden oluşmaktadır. Tunus dünyanın önde gelen giyim tedarikçileri arasında yer almakta olup, ihraç edilen başlıca ürünler arasında iş kıyafetleri, mayo, iç giyim ve kot pantolon yer almaktadır.

Tekstil Giyim sektörü Tunus sanayisinin temeli sayılmakta ve ülke ekonomisinde sosyo-ekonomik dengesini korumasına güçlü katkılarından dolayı özel ve stratejik bir öneme sahiptir. Bu sektörde faaliyet gösteren firmaların çoğu ihracata yönelik faaliyet göstermektedir. Tunus'un en büyük alıcılar arasında Avrupa Birliği ülkeleri (*Fransa, İtalya, Almanya Belçika ve İspanya*) yer almaktadır.

Diğer taraftan, tekstil sanayiden sonra en fazla istihdam sağlayan sektör elektrik ve elektrikli olmayan makineler sanayidir. Otomotiv yedek parça sanayi yüksek potansiyele sahiptir. Öte yandan, kimya sanayinde, özellikle ilaç sektörü ve kauçuk sektörlerinde kaydedilen gelişmeler

kapsamında büyüme kaydedilmiştir. Ayrıca, bu sektördeki önemli faaliyet kolları arasında gübre, boya, deterjan, kozmetik sanayileri yer almaktadır.

Tunus'ta sanayi sektörlerinde iştigal eden, 10 veya daha fazla çalışanı olan 4.661 şirket bulunmaktadır ve bunların 2.111'i tamamen ihracatçıdır. Söz konusu şirketler toplamda 526.019 kişiyi istihdam etmektedir. Yabancı sermayeli şirket sayısı 1.398 olup, bunların 889'u %100 yabancı sermayelidir. 1.165 şirket tamamen ihracatçıdır.

Kaynak: Agence de Promotion de l'Industrie et de l'Innovation - Avril 2025
(<https://www.tunisieindustrie.nat.tn/fr/tissu.asp>)

Hizmetler

Hizmet sektörü ülke ekonomisinde önemli bir rol oynamakta ve milli hasılda en büyük paya sahip bulunmakta olup (yaklaşık %63,6) sektörün sağladığı istihdam %52,2'dir.

Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) göre Tunus'ta hizmetler, GSYH'nin %60'ından fazlasını ve toplam istihdamın %50'sinden fazlasını oluşturmaktadır. Hizmet sağlayıcıları için pazara erişimi iyileştirmeyi ve elverişli bir rekabet ortamı yaratmayı amaçlayan sektörün serbestleştirilmesi henüz tamamlanmamıştır. Tarife ve tarife dışı engelleri azaltarak ticaret ve yatırımı kolaylaştırmak üzere tasarlanan ikili ve bölgesel anlaşmalar tarihsel olarak sanayiye odaklanmıştır. Avrupa Birliği ile 1990'ların ortasında imzalanan Ortaklık Anlaşması sadece imalat sanayine yönelik bir serbest ticaret alanı oluşturmuştur. 1997 yılından bu yana Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) kapsamında hizmetleri serbestleştirecek hiçbir reform DTÖ'ye bildirilmemiştir. Hizmetlerin ticareti düzenleyen ortak kuralların oluşturulmasından çıkarılması imalat ürünlerinin serbestleştirilmesinin potansiyel faydalarını da sınırlayabilmektedir. Serbestleşmenin önündeki bu fren Tunus ekonomisinin yapısal dönüşümünü yavaşlatmakta ve daha çeşitlendirilmiş ve sofistike sektörlerle doğru kaymasını engellemektedir. Oysa Tunus'ta hizmetler bir ticaret, büyüme ve istihdam yaratma kaynağı haline gelebilecek pozisyonda bulunmaktadır. Ülke bu pazarı daha da açarak yeni teknolojileri ve en iyi uygulamaları sunabilecek uluslararası şirketleri çekebilecek potansiyele sahip bulunmakta olup, böylece telekomünikasyon ulaşım ve dijital hizmetler gibi stratejik sektörlerin modernizasyonunu teşvik edebilecektir.

Kaynak: (<https://savoirseco.tn/wp-content/uploads/2024/12/PB5.3-developper-les-services-ASECTU.pdf>)

Tunus Turizm Federasyonu için KPMG etüt bürosu tarafından yapılan bir çalışmada, Tunus İstatistik Kurumu verilerine göre, 2019 yılında Tunus'ta turizm sektörünün milli hasılasına göre payı %4 olarak belirtilmektedir. Ancak; Dünya Turizm Örgütü tarafından belirlenen standartlara göre yapılan hesaplamalarda bu oran %14,2 'ye yükselmektedir ve bu sektörün toplam istihdamda payı %9,4'dür.

2024 Turizm verilere göre, 2024 yılında Tunus'a gelen turist sayısı 10 milyonu aşarak bir rekor kırmış ve turizm gelirlerinde %7,8 oranında bir artış kaydederek 2,3 milyar Tunus dinarına ulaşmıştır.

(<https://lapresse.tn/2024/12/31/tourisme-retour-sur-une-annee-record/>)

(<https://www.tunisi.info/fr/tourisme-tunisie-2024-revenus-records-et-perspectives-d-avenir/>)

Madencilik

Tunus'un madencilik sektöründe petrol, doğalgaz ve fosfat üretimi hakim durumdadır. Hidrokarbon bazlı enerji kaynakları kısıtlı olmakla birlikte, ülkenin petrol ve doğalgaz rezervleri yine de ülkenin büyümesine ve gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Ancak, son yıllarda bu kaynaklarda yeterli üretim artışı olmaması, yeni kaynak bulunamaması ve izlenen enerji politikaları nedeniyle ortaya çıkan ağır enerji faturaları, Tunus'u yenilenebilir enerji gibi farklı enerji kaynakları yaratmaya zorlamaktadır. Tunus'ta bulunan başlıca madenler arasında fosfat, demir, alçıtaşı, tuz, kurşun, çinko, baritin, silisli kumlar, kalsiyum karbonat bulunduğu belirtilmektedir.

Tunus 2010 yılına kadar fosfat üreticisi olarak dünyada 5. sırada, fosfat türevleri üreticisi olarak ise 2. sırada yer almaktaydı. Ancak o tarihten bu yana, maden havzasındaki sosyal huzursuzluk nedeniyle fosfat ve fosfat türevlerinden elde edilen gelirler keskin bir şekilde düşmüş, bu da üretimi ve nakliye etkililiğini etkilemiş ve sektördeki şirketlerin bilançoları üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır.

Fosfat türevlerinin (fosforik asit ve gübre) üretimi de, işleme tesislerine fosfat tedarikinde yaşanan sıkıntı nedeniyle keskin bir düşüş göstermiştir. Fosfat üretimi ve nakliyesindeki eksiklik, 2011-2020 döneminde fosfat türevleri ihracatında kayda değer bir düşüşe de katkıda bulunmuş, bu da sektörün bazı stratejik müşterilerini ve uluslararası pazardaki konumunu kaybetmesine neden olmuştur.

2023 yılında ham fosfat üretimi yıllık bazda %20'den fazla düşüşle 2018 yılından bu yana en düşük seviyesi olan yaklaşık 2,8 milyon tona gerilemiştir. Buna ek olarak, madencilik, fosfat ve türevleri branşından yapılan ihracat, üretimdeki daralmaya bağlı olarak değer bazında %25'ten fazla düşmüştür. Bu düşüş Redeyef sahasındaki faaliyetlerin askıya alınmasından ve Moularès'deki aksamalardan kaynaklanmaktadır. 2023 yılında fosfat üretimi %48 oranında düşerek 2,9 milyon tona gerilemiştir. 2024'ün ilk dokuz ayında madencilik, fosfat ve türevleri sektöründen yapılan ihracat %24,4 oranında düşerek üretimdeki düşüşün habercisi olmuş ve karşılaşılan birçok zorluğu gözler önüne sermiştir. Günümüzde fosfat sektörü ulusal bir öncelik teşkil etmektedir.

26 Nisan 2023 tarihinde fosfat üretimi konusunu incelemek üzere Milli Güvenlik Kurulu toplanmıştır. Bir yıl sonra, bakanlar kurulu Compagnie des Phosphates de Gafsa'nın (CPG) 2025-2030 dönemine ilişkin kalkınma programını onaylayarak, paydaşları bu programın uygulanmasını hızlandırmaya çağırıştır. Başta fosfatın trenle taşınması ve paketlenmesi için alanların geliştirilmesi olmak üzere sektörün karşılaştığı temel zorluklar tartışılmıştır. Gafsa vilayetindeki Om Al-Khachab üretim birimi gibi projelerin tamamlanması ihtiyacının yanı sıra deniz suyunun tuzdan arındırılması ve güneş enerjisinden elektrik üretilmesine dayanan fosfatın hidrolik olarak taşınması projesine ilişkin çalışmanın sonuçlandırılması da vurgulanmıştır. Ayrıca, "Mdhillla 2" projesinin yeniden başlatılması için CPG ile özel sektör şirketleri arasında yakın zamanda sekiz ortaklık anlaşmasının imzalanması askıya alınan projelere ivme kazandırmıştır. Çalışmaların %99 oranında tamamlandığı bu tesis yılda 400.000 ton triple süperfosfat ve 180.000 ton fosforik asit üreterek Tunus'un dünya pazarındaki konumunu güçlendirmesi beklenmekte ve mali gelirlerini arttırması amaçlanmaktadır.

Tunus, 2030 yılı sonuna kadar fosfat üretimini yılda 14 milyon tona çıkarmayı ve Groupe Chimique Tunisien (GCT) tesislerinin faaliyetlerini 2028 yılına kadar üretim kapasitesinin %80'ine çıkarmayı hedeflemektedir. Tunus ayrıca Skhira'da yıllık tahmini 250.000 ton üretim kapasitesine sahip endüstriyel bir monokalsiyum fosfat ve dikalsiyum fosfat üretim birimi kurmayı ve "Mdhila 2" projesinin diğer bileşenlerinin finansmanında Tunus Kimya Grubu'nu desteklemeyi planlamaktadır. Program ayrıca Skhira'da yıllık tahmini üretim kapasitesi 60.000 ton olan saflaştırılmış fosforik asit üretimine yönelik bir endüstriyel ünitenin kurulmasının yanı sıra Mdhila'da yıllık tahmini üretim kapasitesi 180.000 ton olan bir kadmiyum fosforik asit saflaştırma ünitesinin kurulmasını da içermektedir.

Kaynak: (<https://www.tuniscope.com/article/402433/business/economie/production-170317>)

Tunus'ta fosfat sektörünün gelişimi, stratejik ortaklık bağlamında yeni projelerin uygulanmasına dayanmaktadır. Bu amaçla Groupe Chimique Tunisien (GCT) , SACF JV (Sino-Arab Chemical Fertilizers) ile CNCCC (grubun Çinli ortağı) ve Tunus'ta TIFERT (Tunisian Indian Fertilizers) ile ortaklaşa projeleri başarıyla uygulamaktadır.

Kaynak: (<http://www.gct.com.tn/lentreprise/partenariat/projets-en-partenariat/>)

Enerji

Doğal kaynakları sınırlı olan ve enerji ihtiyacı her geçen gün artan Tunus'un; son dönemde enerji açığına çözüm arayışlarında yenilenebilir enerji üretiminin geliştirilmesi ve enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi programını benimsemiş olduğu ve 2017 yılından bu yana bu sektörde olumlu ilerlemeler kaydedilmektedir. Temel enerji kaynakları 2024 yılı sonunda bir önceki yıla göre %16 azalarak 3,7 Milyon Ton Eşdeğer Petrol (*Mtep*) olmuştur. Bu düşüşün temelinde ulusal ham petrol ve doğal gaz üretimindeki azalma yatmaktadır. Birincil enerji kaynaklarına, her ikisi de toplam birincil enerji kaynaklarının %70'ini oluşturan yerli petrol ve gaz üretimi hakim olmaya devam etmektedir. Yenilenebilir elektriğin payı (*STEG ve özel üretim ve kendi kendine üretim*) 2024 yılında birincil kaynakların %2'sini temsil etmektedir.

Petrol üretimi:

Ulusal ham petrol üretimi 2024 yılında, 2023 yılına kıyasla %13 düşüşle 1.342 kt olarak gerçekleşmiştir. Bu düşüş Ashtart, (-%25), El Hajeb/Guebiba (-%33), Gherib (-%30), Maamoura (-%86), Nawara (-%19), Miskar (-%19), Barka (-%26), Halk el Manzel (-%16), Cherouq (-%12), Hasdrubal (-%10) ve Cercina (-%8) gibi birçok sahayı etkilemiştir. Bununla birlikte diğer sahalarda aşağıda belirtilen oranlarda üretim artışı kaydedilmiştir: Ezzaouia (+%69), Adam (+%8), El Borma (+%4), Bir Ben Tartar (+%39) ve Sidi Litayem (+%17).

Doğalgaz :

Doğal gaz kaynakları (ulusal üretim + vergi paketi) 2024'te bir önceki yıla göre %18 düşüşle 2.129 ktöe'ye ulaşmıştır. Ticari gaz üretimi %24 oranında düşmüş ve Cezayir gazının geçiş ücreti 2023 yılına kıyasla %9 oranında azalarak 2024 yılında 909 ktöe'ye gerilemiştir.

Kaynak: (https://www.energiemines.gov.tn/fileadmin/docs-u1/Conjoncture_%C3%A9nerg%C3%A9tique_%C3%A0_fin_d%C3%A9cembre_2024.pdf)

Elektrik üretimi:

STEG (Tunus Ulusal Elektrik ve Gaz İdaresi), 2024 yılında ulusal üretimin %96'sı ile elektrik üretiminde liderliği elinde tutmaya devam etmektedir. Doğalgazdan üretilen elektrik %3 oranında düşmüştür. Yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektrik ise %5 oranında gerçekleşmiştir. Ayrıca, konut sektöründe 267 MW fotovoltaik çatı kurulumu gerçekleştirilmiş ve sanayi, üçüncül ve tarım sektörlerinde toplam 112 MW kapasite için 314 yetkilendirme yapılmıştır. Pik talep 2023'teki 4825 MW'a kıyasla 2024'te %1,3 artarak 4888 MW'a ulaşmıştır.

Kaynak: https://www.energiemines.gov.tn/fileadmin/docs-u1/Conjoncture_%C3%A9nerg%C3%A9tique_%C3%A0_fin_d%C3%A9cembre_2024.pdf

2024 yılı Tunus için, yenilenebilir enerji (YE) alanında özellikle aktif olan ülkeler arasında yerini alması açısından önemli bir yıl olmuştur. Tunus, 1.700 MW'lık ihale çağrısının ilk aşamasında toplam 500 MW'lık dört proje seçmiş olup, en iyi tarife kWh başına 0,029 avro (0,030 dolar) olarak gerçekleşmiştir. AO-01-2022 nolu ihaleyi kazananlar arasında geliştiriciler tarafından önerilen üç adet 100 MW'lık proje yer almaktadır: Biri Qair International SAS tarafından El Ksar'daki (Gafsa) bir sahada, diğeri Scatec ASA tarafından Mezzouna'daki (Sidi Bouzid) bir sahada ve üçüncüsü Voltalia SA tarafından Menzel Habib'deki (Gabès) bir sahada bulunmaktadır. AO-03-2022 ihale çağrısı kapsamında teklif edilen dördüncü proje Qair International'a verilmiştir. Bu proje 198 MW kapasiteye sahip olacak ve El Khobna sahasında (Sidi Bouzid) inşa edilecektir.

Güneş enerjisi santrallerinin inşası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) tarafından sağlanan 7,8 milyon avro (8,2 milyon dolar) tutarındaki borç finansmanı ile desteklenmektedir. Bu santrallerin işletilmesinin Tunus'un ulusal şebekesinin dayanıklılığını artırması ve ülkenin 2030 yılına kadar yenilenebilir enerjinin %35'lik payına ulaşma hedefine katkıda bulunması beklenmektedir.

Kaynak: <https://renewablesnow.com/news/qair-turns-sod-on-20-mwp-solar-park-duo-in-tunisia-1268065/>

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Tunus Avrupa ile Arap dünyası arasında köprü oluşturan bir ülke olmakla övünç duymaktadır. Ülkenin resmi dili Arapçadır. Fransızca yaygın bir şekilde kullanılmakta ve iş hayatına hakim dil olarak kendini göstermektedir. Pek çok Tunuslu aynı zamanda Almanca, İtalyanca ve İngilizce de konuşmaktadır. Tunus Hükümeti son zamanlarda İngilizce öğretiminin yaygınlaştırılması konusuna önem vermektedir.

Para Kullanımı

Tunus'un ulusal para birimi Tunus dinarıdır. Tunus Ulusal Tüketim Enstitüsü (INC) tarafından yayınlanan çalışmada satın alma işlemlerinde Tunusluların %76'sının nakit, %18,3'ü banka kartı ve %5,7 'si çek ile ödeme yapmayı tercih ettiği belirtilmektedir.

Nakit ödeme:

Tunus Merkez Bankası verilerine göre, dolaşımdaki toplam banknot ve madeni para miktarı 2022 yılında 18,825 milyar dinardan 2024 yılında 21,2 milyar dinara ulaşmıştır. 2025 yılı ile birlikte bu ilerlemede hızlanmış görünmektedir. Zira, dolaşımdaki paranın toplam miktarı 12 Şubat itibarıyla 22.8 milyara, 27 Şubat itibarıyla de 23.249 milyara yükselmiş durumdadır. Nakit paranın yeniden hayat bulduğu Tunus'ta, bankalar dijital transferler için anlamsız tavanlar belirlemekte, tüccarları ve müşterileri henüz gerekli teknolojilerle donatmamış durumdadır. Tüccarları yeni ödeme teknolojilerini benimsemeye teşvik etmeyen %2 oranında komisyonlar uygulanmaktadır.

Kaynak: (<https://www.businessnews.com.tn/le-ca-revient-en-force,519,145731,3>)

Nakit ödeme - 5.000 dinar sınırlaması:

2014 tarihli Ek Bütçe Kanunu'nun 16. maddesi, kaynağı kanıtlanamayan nakit paralara katı kısıtlamalar getirmiştir. Bu hükümlere göre: Kaynağı kanıtlanamayan 10.000 dinara eşit ya da daha fazla olan her türlü nakit paraya el konulması gerekmektedir. El koyma işlemi, adli polis memurları (Adli polis memurları, gümrük memurları, maliye Bakanlığı yetkilileri yetkilendirilmişti) tarafından hazırlanan bir rapora dayanılarak gerçekleştirilmiştir. 1 Ocak 2016 tarihinden itibaren söz konusu meblağlar için eşik değer 5,000 Tunus dinarına düşürülmüştür.

14 Ekim 2024 tarihli Kanun Hükmünde Kararname ile bu alana yeni bir düzenleme getirilmiştir. Bahse konu Kanun Hükmünde Kararname bu tedbirleri yürürlükten kaldırmaktadır. Sonuç olarak, 2014 Ek Finans Kanunu'nun 16. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır; bu da artık nakit bulundurma konusunda yasal bir sınır olmadığı ve fonların kaynağının gerekçelendirilmesi gerekliliğinin artık geçerli olmadığı anlamına gelmektedir. Bu yürürlükten kaldırma, nakit işlemlere ilişkin düzenlemelerde önemli bir değişikliğe işaret etmekte ve daha önce gerekçelendirilmemiş nakit tutarlarına getirilen kısıtlamaları ortadan kaldırmaktadır.

Kart ile ödeme:

Tunus'ta ödeme yöntemi olarak kart kullanımı ile ilgili Tunisie Monétique tarafından yayınlanan 2019-2024 yıllarında kart sayısı, ATM sayısı, Pos cihazı sayısı, mağaza sayısı, işlem sayısı ve işlem tutarlarına ilişkin verileri içeren tablo aşağıda yer almaktadır.

2019-2024 Yıllarında Tunus'taki Banka Kartı Sayıları ve Yıllık Değişim Oranları Tablosu

Yıl	Kart sayısı (milyon)		ATM sayısı		POS cihazı		Mağaza sayısı		İşlem sayısı (milyon)		İşlem hacmi (milyon dinar)	
		Değişim (%)		Değişim (%)		Değişim (%)		Değişim (%)		Değişim (%)		Değişim (%)
2019	3,186	31%	2 854	6%	19 620	9%	23 580	14%	85,393	4%	12,216	3%
2020	5,768	81%	2 946	3%	26 734	36%	23 816	1%	94,549	11%	14,364	18%
2021	6,090	6%	3 005	2%	29 856	12%	27 620	16%	106,994	13%	16,431	14%
2022	6,582	8%	3 039	1%	32 891	10%	30 697	11%	134,244	25%	22,255	35%
2023	7,053	7%	3 207	6%	35 300	7%	32 954	7%	148,912	11%	25,229	13%
2024	5,490	-22%	3 305	3%	39 197	11%	36 290	10%	163	9%	27,891	11%

Kaynak: Monétique Tunisie – (<https://monetiquetunisie.com/statistiques>)

Buna göre, Tunus'ta banka kartı sayısı azalarak Aralık 2024 sonunda bu sayı 5,49 milyona ulaşmıştır. Bu durum, Ulusal Posta Ofisi'nin faaliyetlerini yeniden düzenliyor olmasıyla açıklanmaktadır. Ödeme altyapısı 3.305 ATM ve 39.100 Elektronik Ödeme Terminalinden oluşmaktadır. Kart tabanlı elektronik ödemelerde iyi bir ilerleme kaydedilmiş olup, 163 milyon işlem (2023'te 149 milyon) ve 27.891 MTND (2023'te 25.230 MTND) tutarında işlem gerçekleştirilmiştir.

Uzmanlara göre, Tunus elektronik ödemelerin geliştirilmesi konusunda dünyanın geri kalanının gerisinde kalmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında ilk sırada kart çıkarma işleminin bankalara bağlı olması ve Tunus'ta banka yaygınlık seviyesinin hala düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum kamu otoritelerini, elektronik ödemelerin önemli bir araç olduğu bir finansal içerme stratejisi uygulamaya yöneltmiştir. İkinci neden ise daha evrensel ve sadece Tunus pazarını ilgilendirmemektedir. "İstatistikler ödeme alışkanlıklarının kültürden güçlü bir şekilde etkilendiğini göstermekte ve bu nakit kullanma tercihi Tunus da dahil olmak üzere pek çok ülkede mevcuttur. Bu tercihin elektronik bir ödeme aracı kullanıldığında bile banka ATM'lerinden nakit para çekme işlemlerinin hem sayı hem de değer açısından perakendecilerden yapılan alışverişlerden çok daha fazla olduğunu doğruluyor. Ayrıca, e-ticarete ödemelerin çoğu müşterinin evine teslimatta nakit olarak yapılmaktadır.

Çek kullanımı:

2 Şubat 2025 tarihinde, 2 Ağustos 2024 tarihli ve 2024-41 sayılı Kanun ile getirilen yeni çek reformu Tunus'ta yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun ana hükümleri şunlardır:

- Çek tutarının 30,000 TND ile sınırlandırılması,
- Çeklerin geçerlilik tarihinin sınırlandırılması,

- Tüm çeklerin (lehtar tarafından talep edilmediği sürece) varsayılan şekilde karşılıksız olması ve bu nedenle banka gişelerinde nakde çevrilememesi,
- Merkez Bankası tarafından, bir çekin herhangi bir lehtarının “gerçek zamanlı” olarak ve hatta çekin kabulünden önce keşidecinin banka hesabında yeterli fon bulunup bulunmadığını kontrol etmesine ve bankasından kendi lehine bloke koymasına olanak tanıyacak bir elektronik platformun uygulanması (<https://tunicheque.tn/login>),
- Tutarı 5,000 TND'nin altında olan çeklerin karşılıksız çıkmasının, artık yasal takibata yol açmayacak olması ve bankaların, keşideci gerekli parayı sağlamadan 8 iş günü içinde bu çekleri kabul etmekle yükümlü olacak olması,
- Herhangi bir cari hesap sahibinin artık otomatik olarak çek defteri düzenleme hakkına sahip olmayacak olması ve bankanın söz konusu tarafın taahhütlerini yerine getirme kabiliyetini inceleyerek ve buna karar verecek olması,
- Hapis cezalarının çek başına iki yıl ile sınırlandırılması ve cezaların biriktirilebilmesi, savcının artık karşılıksız çek keşidecileri hakkında otomatik olarak dava açamayacak olması ve sadece bu çeklerin lehtarlarının 7 gün içinde ödenmemesi halinde keşideci hakkında dava açılmasına karar verebilecek olması.

Bu yasayla birlikte bankalar yeni çek defteri basımını durdurmuş olup, tüccarlar artık çek kabul etmemeye başlamıştır. Bu durum, tüccarların ciolarında düşüşe yol açmış olup müşteriler ihtiyaç duydukları ürünleri nasıl alacakları konusunda sorun yaşamıştır. Bankalar artık vatandaşlara yeni çek defterleri vermemekte, bu da çeklerin günlük hayatta yaygın olarak kullanılmayacağı anlamına gelmektedir. Kredi kartları kullanılabilir durumda olmakla birlikte; sınırlı olması ve bankada bakiye gerektirmesi nedeniyle çeklerin sağladığı kolaylığı sunmamaktadır.

Yeni formülde getirilen karmaşıklık ve uygulamada belirlenen tavanlar Tunusluların bu işlem yöntemini terk etmesine neden olmuştur. Bu yasadaki önce, Tunus'ta çek e-takas işlemi kapsamında; 2024 yılında günde yaklaşık 100.000 çek işlenmekteydi. Ancak, son istatistiklere göre; 25 Şubat 2025 tarihi itibarıyla, sadece 19.000 çek işleme konulmuş ve 1.400'den az çek yeni platform çerçevesinde geçerlilik kontrolünden geçmiştir. Bu rakam takas edilen toplam çek sayısının %10'undan daha azına tekabül etmektedir.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi Uygulaması

Tunus ile ülkemiz arasında turistik vize muafiyeti bulunmakta olup, bu muafiyet 3 ayı aşmamak üzere geçerlidir. Bir başka ifadeyle, Tunus'ta bulunma süresinin 3 aydan kısa olması halinde iş seyahati için vize alınması gerekmemektedir.

Öte yandan, aralıksız Tunus'ta 3 aydan daha fazla kalmak isteyenler veya bir yılda aralıklı olarak 6 aydan daha fazla kalacak kişilerin ikamet vizesi almaları gerekmektedir. İki tür ikamet vizesi bulunmaktadır. Geçici ikamet vizeleri, geçici amaçla ülkeye gelen kişilere olağan durumlarda 1 yıllık süre için verilmektedir. Başvuru sahibinin öncelikle ülkede kalma süresi boyunca kendisine yetecek parasının olması gerekmektedir. Yabancı yatırımcının vize başvurusundan önce yatırım iznini almış olması gerekmektedir. Kalıcı ikamet vizeleri ise aralıksız bir şekilde en az 5 yıldır Tunus'ta yaşayanlar, bir Tunus vatandaşı ile evli olanlar ve Tunuslu çocukları olanlara verilmektedir.

Son dönemde: Tunus'a gelen tüm yolcuların gidiş-dönüş biletlerini, otel rezervasyonlarını, yanlarında getirdikleri nakit paralarını, sorulması durumunda ibraz etmeleri istenmektedir. Otel ve bilet rezervasyonların birer çıktısını mutlaka yanınızda bulundurmanız gerekmektedir. Otel rezervasyonlarının doğruluğu polis tarafından kontrol edilmektedir. Yanınızda bulundurulması gereken ücret hesaplanırken günlük 50 dolar veya avro olarak hesaplanması gerekmektedir.

Tunus'a girişte, uçakta doldurulması için bir form dağıtılmaktadır. Bu formun arka yüzünde İngilizce, Fransızca ve Arapça olarak açıklama bulunmaktadır. Açıklama da Tunus'a girişte; 5000 Tunus dinarına tekabül eden (yaklaşık 1.540 avro) döviz tutarından fazlası nakit paranın bulunması durumunda deklare edilmesi gerektiği yönündedir. Ayrıca, Türk Hava Yolları uçaklarında bu konuda anons yapılmaktadır.

Özellikle yürürlükteki döviz mevzuatı ve buna bağlı cezai yaptırımlar ağırdır. Getirilen dövizin sadece bankalarda veya diğer yetkili kurumlarda bozdurulması önem taşımaktadır. Tunus dinarının ülkeden çıkarılması halen yasak olup, ülkeye girişte deklare edilmeyen karşılığı 5.000 Tunus dinarından fazla yabancı döviz, ülkeden çıkışta el konulmakta, cezai soruşturma başlatılmakta, ülkeye giriş yasaklanabilmekte ve hatta bazı durumlarda önemli miktarda para cezası uygulanabilmektedir.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

- 1 Ocak: Yılbaşı Tatili
- 20 Mart: Bağımsızlık Günü
- 9 Nisan: Şehitler Günü
- 1 Mayıs: İşçi Bayramı
- 25 Temmuz: Cumhuriyet Bayramı
- 13 Ağustos: Kadınlar Günü
- 15 Ekim: Kurtuluş Bayramı
- 17 Aralık: Devrim ve Gençlik Bayramı (2021 yılı itibariyle)

Dini Tatiller:

Ramazan Bayramı 3 gün
Kurban Bayramı 2 gün
Mevlit Kandili 1 gün
Hicri Yılbaşı 1 gün

Mesai Saatleri:

Resmi Kuruluşların Çalışma Saatleri: Pazartesi-perşembe günleri 08:00-12:30 ila 13:30-17:30, cuma günleri ise 08:00-12:30 ila 14:30-17:30 saatleri arasındadır. Ramazan ayında ve yaz döneminde (temmuz ve ağustos ayları) resmi kuruluşlar 08:00-14:00 saatleri arasında yemek arası vermeden çalışmaktadır. Finans sektöründe haftalık çalışma süresi pazartesi-cuma olmak üzere 5 gündür. Bazı kuruluşlar ek olarak Cumartesi günü de 10:00-13:00 saatleri arasında da çalışmaktadır.

Yerel Saat

Tunus, yerel saat olarak Türkiye'den 2 saat geridir. (GMT + 1)

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

– Limited Şirket (Société à Responsabilité Limitée - SARL)

Limited şirket (SARL); iki veya daha fazla kişi tarafından kurulan ve sadece katkı payları kadar zarara katlanan bir tüzel kişiliktir. Sermayesi en az 1.000 dinar (yaklaşık 321 dolar). Bir limited şirketteki ortak sayısı elliye geçemez. Şirket, şirket adına hareket etme ehliyetine sahip bir veya daha fazla kişi (müdür) tarafından yönetilir. Limited Şirket yasal kuruluşu için örnek kuruluş sözleşme ve belgelere

<https://www.tunisieindustrie.nat.tn/fr/doc.asp?action=showdoc&docid=522> internet sitesinden erişmek mümkündür.

– Tek üyeli Limited şirket (SUARL) Société Unipersonnelle A Responsabilité Limitée (SUARL)

Tek üyeli Limited şirket (SUARL); tek kişiden oluşan bir limited şirkettir. Tek hissedar yalnızca gerçek bir kişi olabilir. Tek hissedar şirketi şahsen yönetir ve bir SARL yöneticisine verilen yetkilere sahiptir. Yetkilerini üçüncü bir tarafa devredemezler. Tek üyeli Limited şirket (SUARL) şirket kuruluşu için örnek kuruluş sözleşme ve belgelere <https://www.tunisieindustrie.nat.tn/fr/doc.asp?action=showdoc&docid=522> internet sitesinden erişmek mümkündür.

– Anonim Şirket (Société anonyme (SA):

Anonim şirket, en az yedi hissedar tarafından kurulan tüzel kişiliğe sahip bir şirkettir. Halka arz yoksa asgari 5.000 Tunus dinarı (*cari kurla yaklaşık 1.607 dolar*), halka arz varsa asgari 50.000 Tunus dinarı (yaklaşık 16.068 dolar) sermaye şartı bulunmaktadır. Anonim Şirket kuruluşu için örnek kuruluş sözleşme ve belgelere

<https://www.tunisieindustrie.nat.tn/fr/doc.asp?action=showdoc&docid=522> sayfasından erişmek mümkündür.

Kaynak: Tunus Merkez Bankası <https://www.bct.gov.tn/bct/siteprod/index.jsp>

2024 yılı ortalama kura göre 1 dolar=3,1118 dinar

<https://www.tunisieindustrie.nat.tn/fr/doc.asp?mcat=16&mrub=186&msrub=269&dev=true> ve

<http://www.commententreprendre.tn/les-formes-juridiques-des-entreprises/>.

Şirket Kurma Prosedürü

Tunus'ta şirket kurulması için aşağıda iletişim bilgileri bulunan, Tunus Sanayi ve KOBİ'ler Bakanlığı'na bağlı Sanayi ve İnovasyon Geliştirme Ajansı (APII) nezdinde müracaatta bulunulması gerekmektedir. APII merkezlerinde bulunan "Guichet Unique/Tek Gişe" üzerinden tüm başvurular ve işlemler aynı yerden yapılabilir.

Ayrıca, talep edilmesi halinde tüm prosedürün takibi için APII de eleman tahsis edebilmektedir. APII'ye yapılan müracaatlar doğrudan olabildiği gibi internet üzerinden de yapılabilir. www.tunisieindustrie.nat.tn/en ve firmanın proje önerisi hakkında doğrudan bu internet sitesine bilgi girilerek Tunus'ta ilan edilmesinin sağlanması mümkün bulunmaktadır.

Bu kapsamda, öncelikle sektörüne bağlı olarak ilgili kamu kurumundan “proje deklarasyon” belgesi alınır. İzin alınan kurumlar aşağıda listelenmiştir:

- Tarımsal Kalkınma Bölge Komisyonları (CRDA)
- Tarımsal Yatırımı Teşvik Ajansı (APIA)
- Sanayi ve İnovasyon Geliştirme Ajansı (APII)
- Turizm Ulusal Ofisi (ONTT)
- El Sanatları Ulusal Ofisi (ONAT)
- İhracatı Geliştirme Ajansı (CEPEX)

Tunus Sanayi ve İnovasyon Geliştirme Ajansı (*Agence de Promotion de l'Industrie et de l'Innovation – APII*) Centre des Facilitations des Avantages (*Teşvikleri Kolaylaştırma Merkezi*)

Adres: 63, rue de Syrie, 1002 Tunis, Belvédère – Tunisie

Telefon: (216) 71 890 339 - 71 792 144 Faks: (216) 71 782 482

E-posta adresi: wafa.fethi@apii.tn / mohamed.kchouck@apii.tn / apii@apii.tn

Web: www.tunisieindustrie.nat.tn

Şirket kuruluş aşamaları aşağıdaki şekilde özetlenmektedir:

- 1. Aşama (İnternet üzerinden) : İşletme adı ve türünün Ulusal İşletme Sicil (Registre National des Entreprises- RNE) internet sayfasından www.registre-entreprises.tn rezerve edilmesi gerekmektedir.
- 2. Aşama (Doğrudan veya internet üzerinden): Tunus Sanayi ve KOBİ'ler Bakanlığı'na bağlı Sanayi ve İnovasyon Geliştirme Ajansı (APII) <http://www.tunisieindustrie.nat.tn/en/doc.asp?mcat=16&mrub=122> Beyanname verilmesi / kayıt olunması. *Söz konusu işlem ticari şirketler için geçerli değildir. Hizmet ve sanayi şirketler için isteğe bağlıdır.
- 3. Aşama (İnternet üzerinden dosyanın incelenmesi ve randevu alınması): Şirketin kurulması için gerekli tüm belgelere www.tunisieindustrie.nat.tn/en internet sitesinden erişmek mümkündür.

Şirket kuruluşu sektöre, pay oranına ve şirket şekline göre değişmekle birlikte temel aşamalar aşağıda özetlenmiştir:

- Proje deklarasyon belgesinin alınması,
- Adliye nezdinde statü ve kayıt bildirimi yapılması,
- Proje deklarasyon belgesi ile şirket sözleşmesinin ilgili vergi dairesine sunulması
- Vergi numarası alınması,
- Şirket kuruluşunun Resmi Gazete'de yayınlanması,
- Gümrük numarasının alınması,
- Yabancı çalışanlar ve hissedarlar için çalışma ve oturma izinlerinin alınması,

Tunus'ta işyeri açma ve çalıştırma izinlerini almak için müracaatların Tunus'ta gerçekleştirilmesi gerekmekte olup, hizmet alınacak avukat ve/veya mali müşavirin yönlendirmeleriyle hareket edilmesi sağlıklı olmaktadır. Zira, prosedür ve gerekli belgeler kurulacak firmanın yapısına ve işgal alanına göre farklılıklar göstermektedir.

Tunus'ta şirket kuruluş masrafları (harçlar, hizmet ücretleri, kayıt/bildirim harçları (yaklaşık 250 dolar) dahil) 2.000 dolar ila 5.000 dolar civarında olup, kurulacak şirketin türüne ve hizmet alınacak şahıs/şirket/avukat ücretlerine göre farklılık göstermektedir. Tunus'ta bir gün içerisinde şirket kuruluşunun gerçekleştirilmesi mümkündür.

Şirket kuruluşunun şahsen yapılması halinde, esas olarak pasaport dışında belge gerekmemektedir. Şirket kuruluşu Türk veya Tunus vatandaşına verilecek vekâlet ile de yapılabilir. Bu durumda "Apostil"li vekâlete ihtiyaç bulunmaktadır. Bu vekâletin Türkiye'de verilecek olması halinde; noterde düzenlenmesi sonrasında, yeminli Arapça veya Fransızca tercümesinin noter, Kaymakamlık veya Valilik ve daha sonra T.C. Dışişleri Bakanlığı'na onaylanması, son olarak Tunus'un Ankara Büyükelçiliği veya İstanbul Konsolosluk'u'na onaylanması gerekmektedir. Vekâletin Tunus'ta verilmesi halinde herhangi bir onaylama işlemine gerek bulunmamaktadır.

Ayrıca, kurulacak şirketin Türk ortağının sermaye payının bankacılık sistemi aracılığıyla şirket adına açılacak banka hesabına transferi gerekmektedir. Sermaye payının nakit olarak yolcu beraberisi getirilmesi, Müşavirliğimizce tavsiye edilmemekle birlikte, hukuki olarak mümkündür. Bu durumda, Tunus gümrük girişinde deklare edilmesi ve gümrük idaresince verilecek deklarasyon belgesi ile birlikte şirketin banka hesabına yatırılması gerekmektedir.

Şirket kuruluşunda şirketin türüne göre çok küçük sermayelerle kurulması mümkün bulunmakla birlikte, şirketin faaliyete geçmesi, gerekli yatırımları yapması ve ihtiyaç duyduğu işletme sermayesi miktarı kadar bir sermayeyle kurulması, bütün sermayenin şirketin banka hesabına yatırılması ve bütün ödemelerin şirketin banka hesabından yapılması en sağlıklı yöntemdir.

Öte yandan, 29 Ekim 2018 tarih 52-2018 sayılı kanun ile Tunus Ulusal Şirket Sicil Merkezi (Centre National du Registre des Entreprises -CNRE: www.registre-commerce.tn) kurulmuş olup, 5 Şubat 2019 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır.

Tunus Ulusal Şirket Sicil Merkezi'nin işlevi; şirketlerin kuruluş aşamasından kapanış aşamasına kadar dosyalama, kayıt yaptıрма, sektör ayırma, faaliyetleri askıya alma veya faaliyetleri yenileme gibi tüm işlemleri tek merkezde yönetmektir. Ayrıca, bu uygulama çerçevesinde sicil işlemleri: ticaret sicili, profesyonel sicil, dernek sicili ve gerçek kişilerin sicili olmak üzere 4 alt gruba ayrılmaktadır. CNRE, işletmeler ile ilgili tüm mahkeme işlemlerine ilişkin başvuruları kabulünden 24 saat sonra sitesinde resmi bir elektronik bülten ile bilgilendirme yapmaktadır. Böylece resmi gazete yerine ilgili merkezin resmi gazetesinde yayın yapılarak işlemler için gerekli süreler kısaltılmıştır. Bu şekilde, şirket kuruluşu sürecinin 11 günden 4 güne indirgenmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Bu yeni uygulama kapsamında, tek vergi numarası kullanılarak şirket kuruluşundan kapanış aşamasına kadar şirketlerle ilgili tüm prosedürlerin tek merkezde toplanması ve böylece vergi kaçakçılığı, kara para aklama ve terörizmin finansmanının azaltılmasının hedeflendiği belirtilmiştir.

Tunus'ta şube veya temsilcilik veya gümrük hattı dışında antrepo açılması, ticari faaliyette bulunmama kaydıyla mümkün olup, bu durumda ofis kirası, personel ücretleri ve benzeri giderlerin yurt dışından transfer edilmesi gerekmektedir.

Şirket kuruluşu için gerekli bilgi ve belgeler hakkında bilgiler sürekli güncellenmekte olup, “Tek Pencere (Guichet Unique)” Bürosu ile bağlı bürolardan temin edilebilmekte veya APII’nin www.tunisieindustrie.nat.tn internet sitesinden temin edilebilmektedir.

Sigorta

Ulusal Emeklilik ve Sosyal Sigorta Fonu www.cnrps.tn kamu çalışanları için emeklilik sigortası sunmaktadır. Ulusal Sosyal Sigorta Fonu www.cnss.tn/en ise özel sektör çalışanları için emeklilik sigortası sunmaktadır. Yatırımcı bir işletme personel alımından sonraki bir ay içerisinde Ulusal Sosyal Sigorta Fonu’na bildirimde bulunmak zorundadır. Ulusal Sağlık Sigorta Fonu <http://www.cnam.nat.tn/index.jsp> hem kamu hem de özel sektör çalışanları için sağlık sigortası sağlamaktadır.

Sosyal güvenlik sigortası işveren primleri aşağıda özetlenmiştir:

- Sanayi sektörü sosyal güvenlik işveren primi %16,5 (Tarım sektörü için %7,7)
- Özel devlet fonu primi %0,5
- Sosyal konut teşvik fonu primi %1
- Sanayi için mesleki eğitim fonu primi %1 (sanayi dışı sektörler için % 2)

2025 Bütçe Kanunu'nun gelir ve Sosyal Sigorta Primi (CNSS) katkılarına ilişkin stopaj vergisiyle ilgili yeni hükümleri kapsamında ekonomik nedenler yüzünden iş kaybı hususunda bir sigorta fonu oluşturulmuş ve bu çerçevede CNSS katkısı %1 oranında artırılmıştır. CNSS'nin %1 oranında artırılması: %0,5 çalışan payı ve %0,5 işveren payı (CNSS'ye beyan edilen maaşlara uygulanan, işveren ve çalışan arasında eşit olarak paylaştırılan % 0,5 oranında katılım bedeli). Böylece, CNSS Çalışan katkısı %9,18'den %9,68'e, işveren katkısı %16,57'den %17,07'ye yükselmiştir.

Bankacılık Mevzuatı

Tunus bankacılık sistemine göre, yerli ve yabancı bankalar müşterilerinin Tunuslu veya yabancı olmasına göre farklı işlemler uygulamaktadır. Yabancı firmalar (*özellikle off-shore firmalar*) off shore bankalarla çalışabilirken, Tunuslu firmalar sadece Tunuslu (*in shore*) bankalarla çalışmak zorundadır. Off shore bankalar uluslararası bankacılık sistemine tabidir ve her tür para transferi bu bankalar üzerinden mümkün bulunmaktadır. Ancak Tunuslu firmaların çalıştığı Tunus bankaları Merkez Bankasının izni olmaksızın döviz transfer edememektedir. Tunus vatandaşları yurt içinde döviz hesabı da açtıramamaktadır.

Vizeler

Tunus ile ülkemiz arasında turistik vize muafiyeti bulunmakta olup, bu muafiyet 3 ayı aşmamak koşuluyla geçerlidir. Bir başka ifadeyle, Tunus'ta bulunma süresinin 3 aydan kısa olması halinde iş seyahati için vize alınması gerekmemektedir. Öte yandan, aralıksız Tunus'ta 3 aydan daha

fazla kalmak isteyenler veya bir yılda aralıklı olarak 6 aydan daha fazla kalacak kişilerin ikamet vizesi almaları gerekmektedir.

Çalışma izinleri:

Bir yabancınn ücretli bir işte çalıştırılabilmesi için bir kez uzatılabilen ve bir yılı geçmeyen bir süre için bir iş akdi yapılmalı Tunus Mesleki Eğitim ve İstihdam Bakanlığı'ndan çalışma izni alınmalı bu izne istinaden İçişleri Bakanlığı'ndan oturma müsaadesi alınmalıdır. Yüzde yüz ihracatçı firmalar basit bir bildirimle yönetici pozisyonunda 4 yabancı uyruklu personel istihdam edebilirler. Diğer taraftan, 4 kişiden fazlası için Tunus Mesleki Eğitim ve İstihdam Bakanlığı'ndan izin alınması gerekmektedir. Tunus'ta iş yapan firmalara genellikle vasıfsız yabancı işçi çalışması müsaade edilmezken yapılan işin niteliğine göre bazen değişik uygulamalarda da olsa genel olarak her 4 yerli kalifiye işçiye (*mühendis yönetici teknisyen vb.*) karşılık sadece 1 yabancı kalifiye işçiye çalıştırılmasına izin verilmektedir.

Kaynak: T.C.Tunus Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği